פנ"י מאיר

דרוש ומוסר על פרשת השבוע שנאמר ב'עונג שבת'

מפי הגאון רבי מאיר סנדר שליט"א - מו"צ בירושת"ו, מזז"ס 'דברי מאיר'

פרשת ויצא תשפ"ז (336)

כתוב בפסוק (כ"ח, י): "ויצא יעקב וכו' – **ופרש"י:** "ולמה הזכיר יציאתו אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם" **ובפשטות הביאור הוא:** שמתי שהצדיק יוצא מן העיר הרי שנשאר בעיר חלל ומורגשת יציאתו היטב, **וראיתי פעם בספרים עוד ביאור [ואמרתיו הלילה את זה לכ"ק האדמורי"ם מסוכטשוב וראדזין מבית וגן שליט"א ונהנו, וגם ברכוני בחמימות רבה ובלחיצת יד]:** שאף שהצדיק יוצא מן העיר ומרגישים בהעדרו, בכל אופן נשאר "רושם" בעיר ממנו! ועדיין מרגישים את קדושתו, **ואמרתי לכ"ק האדמו"ר מסוכטשוב שליט"א שכשהייתי בעיר ליעז'נסק הרגשתי שם את הקדושה של הצדיק ר' אלימלך זיע"א במקומות בהם הוא היה שם ובציונו הקדוש שהוא בבחינת מה שאמרו חז"ל (עי' ברכות י"ח):** "צדיקים במיתתן קרואים חיים", **ואמר לי האדמו"ר שליט"א: אמרו בשם צדיקים שמי שיודע הסוד של העלייה בארץ ישראל לציון של התנא הקדוש רשב"י זיע"א במירון אף שיש כאן בא"י צדיקים רבים יבין גם את סוד העלייה לציון ר' אלימלך זיע"א עד היום בכל עת למרות שיש שם בפולין צדיקים רבים! ואמר עוד שצדיקים אמרו שכל הצדיקים שבפולין הועלתה רוחם לא"י, מלבד הרה"ק ר' אלימלך זיע"א שביקש להישאר שם ולהשפיע על ישראל בגלות! עוד אמר לי בזה כ"ק האדמו"ר מראדזין שליט"א מבית וגן הלילה שיש עוד לבאר כאן** שפעמים רק שהצדיק מסתלק מן העולם יודעים להעריך גדלותו! וזהו: "יציאת צדיק מן העיר עושה רושם"! **עוד הוא סיפר בזה המעשה הידוע על הצדיק ר' יוסף זצ"ל שהיה גר בעיר קראקא שבפולין לפני שנים רבות** והיה עשיר גדול וכל עני שהיה עולה אליו הוא היה שואל אותו למקום מגוריו, ואח"כ היה זורק אותו מביתו ואומר לו: "אתה חושב שאני יביא לך כסף"? אמנם, מאותו זמן היה בפתח ביתו של אותו עני סכום כסף בכל ערב שב קודש לקניית צרכי שבת, וכשנפטר כעסו עליו בני העיר ולא רצו לקברו, והנה, לקראת שב"ק התחילו לדפוק עניים רבים בזה אחר זה בבית הרב מרא דאתרא, ואמרו לו שאין להם ממה לקנות צרכי שבת! הרב התפלא על זה שהרי הוא רב שנים רבות ואף פעם לא הגיעו אליו כל העניים האלו, וכששאלם מה היה להם עד היום? השיבוהו שהייתה להם מעטפה מתחת הדלת בכל ערב שבת! הרב הבין שידו של יוסל'ה הקמצן בדבר, ואסף את כל בני העיר וביקשו ממנו מחילה וליוו אותו בכבוד גדול וטמנוהו בבית העלמין העתיק בעיר קראקא **[וכשהייתי בבית העלמין העתיק בעיר קראקא באור ליום ב' י"א כסלו תשע"ט הראה לנו המדריך הרב הולנדר שיחי' בשיפולי בית העלמין ליד החומה וציונו של הרה"ק ה"תוספות יום טוב" זיע"א את ציונו!]** והטעם הוא שהוא רצה לתת צדקה לשם שמים ולא לקבל שום כבוד על מעשיו, וזה דוגמה ל"יציאת צדיק מן העיר" שעושה רושם! **והיו קוראים לו: "יוסל'ה קמצן קדוש"! עוד הוא סיפר על יהודי אחד שהיה בירושלים לפני שנים רבות והיה תמיד נוסע לחו"ל** והיה מביא עימו ממון להכנסת כלה לעניי ארץ ישראל, והיה אומר לכל משפחה: "מצאתי שם בחו"ל קרובי משפחה שלך! והם הביאו לי כסף בשבילך! אך כיון שטרחתי הרבה אני רוצה מכסף זה אחוזים"! וכולם היו כועסים אך היו מביאים לו בלית ברירה ברצותם את שאר הכסף, וכשהוא נפטר גילו כולם שלפתע אין להם שום קרובים בחו"ל! והבינו כולם שיהודי קדוש זה היה מבזה עצמו בשביל שיהיה להם הרגשה טובה והביא להם כסף מעצמו וממה שהוא אסף, ולא היה להם שום קרובים שם! **עוד הוא הביא את המעשה הידוע מהרה"ק ר' זושא מאניפולי זיע"א** שהגיע לעיירה אחת בגלותו ושמע בכיות גדולות, וכששאל על כך אמרו לו שיש כאן כלה אחת ענייה שאספו לה כסף להתונתה והכסף נגנב כעת או נעלם והמחותנים לא רוצים לגשת לחופה ויש כאן צער רב ובכיות ובושה, ר' זושא שאל: "כמה כסף זה היה"? והשיבו לו, ומיד הוא אמר בצהלה רבה: "והלוא אני מצאתי את זה"! ומיד רץ להביאו והייתה השמחה רבה, אך לפתע הוא אמר: "והלוא טרחתי בזה ואינני נותן את זה בלי שכר טרחה מתוך הכסף"! מיד נעשה רעש גדול וכולם אמרו זה לזה: "הגיע לכאן איזה הלך וכך הוא רוצה את כספי הכלה הענייה"! והסוף היה שגירשוהו מן העיר בבושת פנים ולקחו ממנו את הכסף, לימים הזדמן רבה של העיר **לרבו של ר' זושא – הרה"ק ה"מגיד ממעזריטש" זיע"א** ואמר לו: "וכי כך מתנהגים תלמידך"? ויאמר לו ה"מגיד": "וכי לא תבין? ר' זושא לא מצא שום כסף! כשהוא ראה את הצער הוא הביא את כל כספו, וכשחשב לעצמו הלוא כעת יכבדוני ואני יבוא לידי גאווה עשה את כל זה כדי שיצא משם בביזיון"! וזה ג"כ הענין הנ"ל, **עוד הביא הרבי שליט"א דבר נפלא על הווארט הנ"ל עפ"י מה שאמרו חז"ל:** "קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא", וזהו ה"רושם" שנשאר במקום קדוש לדורות, **וביאר לפי"ז מה שחיבר המקובל הקדוש ר' ישראל נאג'רה זיע"א מגורי הארי"י זיע"א:** "למקדשך תוב וכו' **וקשה:** והלוא הוא נחרב ואיך ישוב אליו לפני בנייתו? **ומיושב עפ"י הנ"ל:** ה"רושם" שלו עוד נשאר ואפשר לשוב אל קדושתו, וזהו: "למקדשך תוב"!, והבן.

עוד כתוב בפסוק (כ"ח, ט"ו): "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר לך וכו' – **ומבאר בספה"ק "ערוגות הבושם" עפ"י מה שאמרו חז"ל בגמ' ב"מ על** מצוות פריקה וטעינה, שזה רק שגם הבעלים עזר לו, **וכמאמר הכתוב:** "עזב תעזב עמו", **וכן כאן רמוז הדבר בכתוב:** "והנה אנכי עמך ושמרתיך" – היינו אם תלך עמי יחד ותקיים מצוותי ותהיה: "עמך", אז: "ושמרתיך וכו', והבן.

עוד כתוב בפסוק (כ"ט, ז'): "ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו" – **והיה נראה לי לבאר בס"ד עפ"י מה שמבואר בזוהר הקדוש ומובא כעין זה בפירוש הרא"ש על התורה ועוד** שזה מדבר כאן על סוד הגאולה, **ויבואר עפ"י מעשה שסיפר לי פעם מורנו הגאון ר' שמואל הלוי רוטמן שליט"א על הרה"ק ר' דוד מטולנא זיע"א** שפעם התעכב ולא יצא אל החסידים, ולבסוף כשיצא שאלוהו מדוע התאחר? ואמר שהיה אצלו משיח ושאלו האם כבר לבוא או לא? והחסידים אמרו: "וודאי הרבי אמר לו שיבוא"? והשיב להם: "הוא אמר לי שעוד לא כולם הגיעו לתיקון ואם הוא יבוא עכשיו לא יזכו כולם לתיקונם"! ואמרו לו החסידים: "והרבי מסתמא אמר לו לבוא בכל אופן"! והשיב הרבי: "אמרתי לו שעדיף שכולם יגיעו אל תיקונם והוא ימתין"! וכשהזדעקו החסידים, אמר להם הרבי: "ומה אם אני יאמר לכם שיושבים כאן בחדר כאלו שעוד לא הגיעו לתיקונם"!... **וזה נרמז כאן:** "ויאמר לא עת האסף המקנה" = עדיין לא הגיע זמן הגאולה וקיבוץ הגליות, של ישראל שנמשלו לצאן, כי לא כולם הגיעו לתיקונם, אלא: "השקו הצאן" – תלמדו עוד תורה ותרביצו תורה כי התורה נרמזה למים (**עי' תענית ז'**), – "ולכו ורעו" – תלכו לזכות הרבים ולהביא עוד צאן היינו לקרב את ישראל לאביהם שבשמים! **(ומביאים שכששכב רבינו הקדוש הגרי"ז מבריסק זיע"א על ערש דווי בשנת תשי"ט אמרו לו ווארט על הפסוק הזה:** "לא עת האסף המקנה" – עדיין לא הגיעה עת הגאולה, "השקו הצאן ולכו רעו" – מבקשים אנחנו מהקב"ה שלפחות ייתן לישראל בגלותם שפע של פרנסה וחיים טובים! ולעגו לווארט הזה, ומרן זיע"א נהנה ממנו מאוד וחזר עליו בסעודה שלישית, ואמר שהוא רמוז בזוהר הקדוש וודאי אדם גדול אמרו! **וגילו שמקור הווארט הוא מהרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זיע"א).**

עוד כתוב בפסוק (ל', מ"ב): "והיה העטפים ליעקב והקשרים ליעקב" – **וראיתי פעם ביאור נפלא לזה בדרך דרוש [ואמרתיו הלילה לכ"ק האדמורי"ם מסוכטשוב וראדזין מבית וגן שליט"א ונהנו]:** "והיה העטפים ליעקב" = "העטפים" רומז על הצבועים היינו האנשים המתעטפים בשמונה בגדים ונראים יראי שמים גדולים אך הם בעצם מרמים ואין תוכם כברם! והם בבחינת: "לבן" שהיה עושה את עצמו תמים ואמר (**ל"א, כ"ז**): "ואשלחך בשמחה ובשרים בתף ובכנור", אמנם: "והקשרים ליעקב" – אלו שתוכם כברם ודבוקים וקשורים בה' יתברך הם: "ליעקב" הרומז על ישראל בבחינת: "אל תירא עבדי יעקב", ואדם שקשור בה' יתברך אין הוא צבוע שהרי הוא יודע שה' רואה אותו בכל רגע ורגע, וממילא זה דבר והיפוכו: "העטפים" ו"הקשרים", והבן, **ויש לציין למה שהאריך בזה בספה"ק "נועם אלימלך" להרה"ק ר' אלימלך מליעז'נסק זיע"א** ש"העטפים" רומז על הצדיק העטוף בתפילה, והוא: "ללבן" היינו עולה להיכל העליון שם הלובן, ומוריד השפעות ליעקב, והיינו: "הקשרים ליעקב" ומקשרם בעולמות העליונים, עיי"ש באריכות.

עוד כתוב בפסוק (ל"א, י"ט): "ולבן הלך לגזז את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה" – **וראיתי בזה בספה"ק "בת עין" להרה"ק ר' אברהם דב מאווריטש זיע"א שבמוצאי שב"ק אור לי"ב כסלו חל היארצייט שלו (נפטר בשנת תר"א – לפני 186 שנה, וזכורני שביום שב"ק ט' כסלו תשע"ט ערב ההילולא שלו למדתי בספה"ק הזה בביהמד"ר "תפילה למשה" – לעלוב בעיר ליעז'נסק שבפולין מול הציון הקדוש של הרה"ק ר' אלימלך זיע"א) באריכות גדולה ותורף דבריו הם:** "רחל" רומז על עניין האדם שהוא שפל בעיני עצמו והוא בבחינת: "דכא ושפל רוח", וגם הוא יכול להשיג ע"י שפלותו את "לבן" היינו את הלובן העליון, עיי"ש באריכות, ובזה הוא מבאר: "ולבן הלך וכו' ותגנב רחל וכו'.

עוד כתוב בפסוק (ל"ב, ב'): "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים" – **וידוע שפסוק זה אומרים לאחר תפילת הדרך לפי שהמלאכים מלווים את האדם לשומרו וכמאמר הכתוב:** "כי מלאכיו יצוה לך" **והוא ס"ת:** "יוה"ך" שזה שם הרומז על שמירה, **ולכן מובא בספרים שמנהג רבינו הקדוש הגר"א זיע"א היה לומר בעת יציאתו לדרך המימרה:** "יחיד ורבים הלכה כרבים" **שזה ר"ת:** "יוה"ך", **וכן מובא בסידור "חלקת יהושע" להרה"ק מביאלה זיע"א, ויש שביארו בזה עוד עפ"י נגלה: כי קיימ"ל:** "דרכים בחזקת סכנה", וא"כ איך יוצאים לדרך? אלא שאזלינן בתר רובא ורוב בני אדם חוזרים בשלום! **אמנם דעת ר' מאיר בש"ס היא** שהיישינן למיעוטא, וא"כ איך יוצאים לדרך? ועל זה אומרים: "יחיד ורבים הלכה כרבים" – והלכה כרבנן, **ואמרתי את זה הלילה לכ"ק האדמו"ר מראדזין שליטא מבית וגן ונהנה.**

ויש לנו להיזהר שלא לדבר בשעת חזרת הש"ץ וכמו שכתב השו"ע (סי' קכ"ד ס"ז): "אין לשוח שיחת חולין בשעה שש"ץ חוזר התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו".

כתב בספר "פלא יועץ" (ערך דיבור): "וכתבו משם ר' ישראל בעש"ט שהמדבר בשבח הצדיקים חשוב כאילו עוסק במעשה מרכבה" – וכ"כ מרן ה"חתם סופר" זיע"א בתשובה:

מסופר על הרה"ק ר' ישעיה ב"ר משה זיע"א מקרעסטיר שלא כעס מימיו, וכמו שכתוב על מצבתו, ומסופר שפעם הגיע אליו עני אחד וסח לו בדמעות על עוניו הרב והצדיק יצא אל החדר השני להביא לו כסף, וכשחזר ראה שאין את העני וגם שעונו של הצדיק נגנב, והוא לא הראה שום כעס, ואמר לגבאי בדרך צחות: "כעת אני מבין מה שאמרו חז"ל: "עני חשוב כמת" = שפעמים שיש לשמור על העני כמו ששומרים על המת"! עוד היה מעשה שפעם הגיעו לסוכתו מלא "דורכים" שהגיעו מהכרמים הסמוכים, וכשהביא הגבאי את שק החלות הם חטפו הרבה שיהיה להם להמשך השבוע, וכשאמר להם הגבאי שיחזירו הם כעסו והתכו את השק בסכין וכל הלחם נפל על הארץ, ורבינו לא הראה סימן כעס רק אמר להם להחזיר את הלחם שיהיה ג"כ לסעודה שלישית והרבנית תאפה במוצ"ש עוד חלות רבות שיהיה להם להמשך השבוע, וכן היה, עוד מסופר שלא היה לו מקווה בחצרו כי הוא לא רצה לפגוע בפרנסת השמש העירוני! וכן הוא היה מכבד מאוד את רב העיר שהיה גאון וקדוש [והוא טמון באוהלו של ר' ישעיה עד היום] ושמו הגה"ק ר' משה גינז שלזינגר זיע"א בעל "חוט המשולש" והיה רבינו זיע"א הולך פעמיים בשנה בשבת שובה ובשבת הגדול לבית המדרש הגדול של העיר ושומע את דרשתו, ומנהגו של הרב היה שתיכף לאחר קריאת התורה היה עולה על הבימה ומתעטף בטליתו על פניו והיה עומד ודורש מ- 11 בבוקר עד 3 בצהריים! והיו הקהל נשמטים אחד אחד ומתפללים מוסף ואוכלים סעודה ונחים קצת וחוזרים שנית ויושבים בדרשה! ואחד היה נשאר כל הדרשה, ומיהו? ר' ישעיה!...,

עוד מסופר ("עלה לתרופה") על רבינו הקדוש ה"בת עין" זיע"א [שהיארצייט שלו מחר י"ב כסלו, (א"ה, וזכיתי להשתתף הלילה מוצש"ק בסעודת ההילולא לזכרו כאן בירושלים בהשתתפות אלפים בראשות הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א ולהדליק לו נר שם)] שבשנת תקצ"ז לאחר רעידת האדמה בעיר צפת באו דרוזים והשתלטו על העיר ולחמו במושל אברהים פאשה שהיה מגן על היהודים, ופעם הם הגיעו והיו רבינו ותלמידיו בבית המדרש והתפללו, ושלח רבינו את תלמידו לתת לשר ממון ומתנות שיגן עליהם, וכך עשו, אך כשהגיעו הפורעים השר ברח! ותפסו הדרוזים את רבינו ולקחוהו עם תלמידיו למצודה בצפת וקשרוהו והניחו חרב על צווארו ואמרו שאם לא יביאו להם סכום עתק יחרגוהו! ליהודים לא היה מהיכן להביא את הכסף כי בזזום! רבינו ישב בשלווה וביקש כוס מים ואמר שמקובל מרבינו הבעש"ט חק' זיע"א שברכת שהכל מסוגלת לישועות! וכן ביקש מים לרחוץ ידיו, והביאו לו, וישבו הפורעים לאכול, ולפתע הגיע איש אחד ואמר בקול גדול: "אתם עדיין כאן? הלוא אברהים פאשה בדרך עם חילו"? ותיכף הם ברחו וניצל רבינו ועדתו ממיתה משונה! בבחינת מה שאמרו חז"ל (ברכות י'.: "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים", ונהגו בני משפחתו להתחפש לדרוזים ביום פורים לזכר נס זה, זכות הצדיקים יגן עלינו, אמן!

הוספות לגיליון "פניני מאיר" הקודם (335) ממורנו הגאון ר' שמואל הלוי רוטמן שליט"א שאמר לי אור ליום ב' י"ג כסלו תשפ"ז: הדברים נפלאים ביותר! ויש לי להוסיף:

א. בעניין מה שאמר יצחק אבינו ע"ה: "תליך וקשתך" – נ"ל עוד, שאת הסכין אמר לו לקחת בשביל השחיטה, ואת החיצים בשביל שאם תבוא אליו היה ביער ישמר ממנה.

ב. בעניין המעשה דיוסף משיתא – נ"ל עוד שכיון שהגיע לענווה ע"י שביזוהו ואמרו לו שהוא הדיוט, לכן חזר בו, ועוד ביאר בזה הרב ש.ש. ורונה שיחי' שכיון שהרגיש טעם בגידה מהרומאים, ממילא התעורר בליבו שהוא בוגד בה', והבן.

הגיליון נודב ע"י ידידינו היקר ר' אברהם לוי שיחי' לעי"נ אביו אסלן יהודה בן מלכה ואברהם ז"ל, אמו רג'ינה בת רוחמה ומנשה ע"ה, אחיו חיים, יצחק ומשה (מוי"ס) בני רג'ינה ז"ל, אחיותיו מלכה ואסתר בנות רג'ינה ע"ה, אחיינו הד"ר יונתן לוי ז"ל בן רות ורפאל שיחי', ת.נ.צ.ב.ה.

לתגובות ושאלות למורנו שליט"א, ולהרשמה לרשימת התפוצה: divreymeir@gmail.com